

چالش‌های بنیادین دالان اقتصادی چین و پاکستان

فرزاد رضانی بونش (پژوهشگر مسائل منطقه)

۱۷ دی ۱۳۹۶

شماره مسلسل: ۳۳۰۰۴۵۵

شماره شاپا: ۵۳۸۵-۲۴۲۳

چالش‌های داخلی و تامین امنیت داخلی دالان:

نوع توزیع پروژه های اقتصادی، نوع رویکرد دولت فدرال در نگاه به مناقشه بر سر مسیر دالان اقتصادی چین و پاکستان و رقابت بین ایالت‌ها در پاکستان موجب بروز چالش و رقابت‌های سیاسی سیاستمداران در اولویت‌بندی مسیر غربی (بلوچستان و خیبرپختونخوا، یا دو ایالت کمتر توسعه‌یافته) دالان با مسیرهای مرکزی و شرقی شده است. در بعد دیگری هر چند در جهت پوشش امنیتی مسیر دالان ۳۰۰۰ کیلومتری حدود ۳۲ هزار نیروی امنیتی شامل سپاه مرزی و پلیس، ایجاد لشکر امنیتی جداگانه و شش بخش نیروهای مسلح غیرنظامی برای محافظت از دالان مد نظر قرار گرفته است، اما عدم اعتماد کامل چینی‌ها به توانایی و عملکرد نیروهای پاکستانی در برابر تروریست‌ها و شبه‌نظامیان در مناطق ناامن پاکستان - خیبر پختونخوا و بلوچستان همچنان وجود دارد. به علاوه با وجود تلاش‌های پاکستان برای مقابله با گروه‌های تروریستی محلی در مرز افغانستان-پاکستان، نتیجه‌گسترده‌ای به دست نیامده و افراط‌گرایی در مسیر طرح دالان وجود دارد.

گذشته از این خطر تکرار حملات گذشته چون بمب‌گذاری کنار جاده‌ای و تیراندازی، حضور جهادی‌ها، کشتار اتباع چینی و کارگران پاکستانی شاغل در پروژه وجود دارد. در این میان همچنان تهدید تروریسم در داخل پاکستان، خطر بروز داعش در بلوچستان، حضور ستیزه‌جویان ناسیونالیست بلوچ و توجه آن‌ها به همکاری با سازمان‌های اطلاعاتی هند و خطر حملات خرابکارانه بیشتر علیه دالان اقتصادی دو کشور قابل طرح است. در واقع با حضور و استقرار خارجیان در بندر گوادر و خطر دگرگونی ترکیب جمعیتی منطقه به ضرر بلوچ‌ها تهدید افراط‌گرایی خشونت‌آمیز گروه‌های ملی‌گرای بلوچ و سندی چون جبهه آزادی‌بخش بلوچستان و انجام حملات بیشتری علیه دالان اقتصادی چین و پاکستان همچنان مطرح است.

آنچه مشخص است دالان اقتصادی چین و پاکستان هرچند فرصت‌های اقتصادی نوین را برای پاکستان ایجاد می‌کند تا گرایش‌های واگرایانه و فقر و محرومیت را کاهش دهد و به افزایش ثبات کمک کند، اما مسئله امنیت همچنان نگرانی

دالان اقتصادی پکن - اسلام‌آباد یکی از مهم‌ترین بخش‌های طرح راه ابریشم نوین و به عنوان یکی از شش ستون ابتکار کمربند و جاده چین، از سال ۲۰۱۳ میلادی مدنظر قرار گرفت. چین بعد از نخستین نشست همکاری بین‌المللی راه ابریشم با حضور سران ۲۹ کشور جهان به راهرو اقتصادی این کشور و پاکستان توجه ویژه‌ای کرده است. دالان اقتصادی چین و پاکستان حدود ۳۰۰۰ کیلومتر از بندر گوادر پاکستان تا کاشغر در استان سین‌کیانگ چین طول دارد.

در این طرح ۵۷ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در زمینه ایجاد یک بندر در قسمت عمیق دریا در گوادر، ایجاد خطوط راه آهن تندرو، زیرساخت‌های انرژی و سامانه‌های حمل‌ونقل شهری پیش‌بینی شده است. این بسته اقتصادی شامل ۶۰ پروژه در زمینه‌هایی همچون جاده، راه آهن، بندر، نیروگاه برق، ارتباطات و مناطق صنعتی قرار است در سال ۲۰۳۰ تکمیل و پروژه‌های عمده تا سال ۲۰۲۳ اجرا شوند. اما چالش‌های بنیادینی فراروی دالان اقتصادی چین و پاکستان قرار دارد که نوشتار زیر به این امر پرداخته است.

موانع داخلی و هماهنگی دو جانبه:

قبلاً وزیر برنامه ریزی پاکستان، گفته بود که برای ساخت دالان اقتصادی با چین، با چالش‌هایی روبه‌رو هستیم. در این بین هرچند چین وعده داده است مبلغ ۵۷ میلیارد دلار در پروژه‌های سر راه دالان اقتصادی چین و پاکستان، سرمایه‌گذاری کند، اما در واقع شکاف‌های زیادی چون شکاف هماهنگی پایتخت‌ها، گذار از تشریفات دست و پاگیر، سیاست‌گذاری برای هماهنگی در میان وزارتخانه‌های دولتی دو کشور، تأمین کامل مالی پروژه

کرده اند. به علاوه روسیه موافقت ضمنی خود را با طرح جاده ابریشم چین اعلام داشته است و حضور اقتصادی چین در پاکستان را برخلاف منافع خود ارزیابی نمی‌کند. اما همه بازیگران خارجی و همسایگان پاکستان طرح دالان چین و پاکستان را به نفع خود نمی‌دانند. در این بین به از نگاهی تقویت پاکستان با توجه نوع رقابت هند و پاکستان در افغانستان و نوع حمایت چین از پاکستان به ضرر منافع افغانستان ارزیابی می‌گردد.

در این شرایط آمریکا از زمان آغاز پروژه بندر گوادر، استفاده از بندر گوادر به عنوان منطقه نفوذ به خاورمیانه و نیز تهدیدی برای منافع آمریکا می‌داند. علاوه بر این با توجه به پیش‌بینی‌ها در سال ۲۰۵۰ کشور چین با تولید ناخالص ملی به ارزش ۵۸/۵ هزار میلیارد دلار بزرگ‌ترین قدرت اقتصادی جهان بوده و تولید ناخالص ملی پاکستان از ۹۸۸ میلیارد دلار کنونی به ۴/۲ هزار میلیارد دلار در سال ۲۰۵۰ افزایش می‌یابد. همچنین کاهش وابستگی چین به مالاکا با ایجاد یک مسیر تجاری جایگزین معادلات سیاسی، امنیتی و اقتصادی را تحت تأثیر خود قرار داده است و به ضرر آمریکا است. در بعد دیگری از نگاه واشنگتن چین عملاً گوادر پاکستان را برای مدت نزدیک به نیم سده به بخشی از قلمروی خود تبدیل می‌کند و توسعه بندر گوادر این قابلیت نظامی را ایجاد خواهد کرد که قدرت‌های نیروی دریایی چین در همکاری با نیروی دریایی پاکستان به چالشی برای تفوق دریایی واشنگتن و دهلی‌نو در اقیانوس هند و افزایش نفوذ چین برای رصد فعالیت‌های نیروی دریایی آمریکا باشد.

استفاده از مطالب با ذکر منبع آزاد است.

متون سیاستی منتشرشده در شمس، بیانگر دیدگاه نویسندگان بوده و لزوماً نظر این شبکه نیست.

عمده‌ای برای چین و پاکستان در ساخت دالان است. در این بین موفقیت دالان اقتصادی چین-پاکستان وابسته به توانایی پاکستان برای تأمین امنیت و ثبات در طول مسیر است.

مخالفت‌ها و نوع نگرانی هند:

نگرانی هند در مورد دالان چند وجهی است. نخست گذر دالان اقتصادی چین و پاکستان از منطقه گلگت بلتستان در کشمیر (موردادعای حاکمیتی هند و پاکستان) در شرایطی است که هند آن را بی‌احترامی به تمامیت ارضی خود می‌داند. لذا سرمایه‌گذاری طولانی چین در این منطقه را نقض حاکمیت خود و مشروعیت بخشیدن به اشغال پاکستان می‌داند. به عبارتی هند دالان را تهدیدی علیه منافع امنیتی، دفاعی و راهبردی خود می‌داند. در بعد دیگری هرچند چینی‌ها از سال ۱۹۶۳ نسبت به مسئله کشمیر بی‌طرف بوده‌اند، اما سرمایه‌گذاری عمده‌ای در دالان عملاً گذار پکن مواضع بی‌طرفانه است. لذا دهلی معتقد است پروژه دالان ممکن است منجر به بین‌المللی شدن مسئله کشمیر و پشتیبانی بیشتر چین از پاکستانی‌ها گردد.

گذشته از این پروژه دالان اقتصادی به چینی‌ها این امکان را خواهد داد تا حضور نظامی خود را در مکران، اقیانوس هند و دریای عرب تثبیت نمایند. امری که برای هند (به ویژه اینکه قدرت دریایی چین ۴ برابر هند است) تهدیدی امنیتی است و پکن با بهره‌گیری از بندر گوادر پاکستان می‌تواند فعالیت‌های نیروی دریایی هند را رصد کرد. جدا از آنچه گفته شد هندیان گسترش همکاری‌های نظامی پکن و اسلام‌آباد و افزایش رشد اقتصادی پاکستان را به ضرر نقش هند و فرصت‌های ژئوپلیتیکی خود می‌دانند. در واقع از نگاه پاکستانی‌ها دامنه این مخالفت‌ها ممکن است انگیزه‌ای برای هندوستان برای پشتیبانی از جدایی‌طلبان بلوچ و بروز تشدید برخوردها بین گروه قومی بلوچ و ارتش پاکستان به ضرر ساخت دالان شود.

مخالفت‌های آمریکا:

هر چند پاکستان تلاش می‌کند تا نظر موافق دیگر کشورها را برای حضور در دالان بزرگ جلب کند. در همین راستا بسیاری در پاکستان از «دالان اقتصادی چین و پاکستان» به عنوان راهکاری مطمئن و مناسب برای حل مشکلات منطقه یاد کرده و خواستار سرمایه‌گذاری آن‌ها شده‌اند. در همین راستا برخی کشورهای آسیای میانه، بالکان و حتی اروپا آمادگی خود را برای حضور در این پروژه اعلام کرده و چندین کشور آسیای مرکزی از اجرای «دالان اقتصادی چین-پاکستان» استقبال